

Zabrze, 25/01/2024 r.

Prof. dr hab. inż. Jarosław Zuwała
Z-ca Dyrektora Instytutu ds. Badań i Rozwoju

RECENZJA

rozprawy doktorskiej Pana mgr inż. Piotra ZAWADZKIEGO
pt. „Zastosowanie procesów zaawansowanego utleniania w świetle widzialnym
do oczyszczania ścieków zawierających mikrozanieczyszczenia”

Promotor rozprawy:

prof. dr hab. Adam Smoliński / GIG-PIB

Promotor pomocniczy:

dr inż. Beata Kończak / GIG-PIB

1. Wprowadzenie

Podstawą formalną opracowania recenzji jest pismo z dnia 09.01.2024 r. oraz umowa o dzieło nr FA/1/1/24/A1 z dnia 12.01.2024 r. zawarta pomiędzy Głównym Instytutem Górnictwa – PIB a autorem niniejszej recenzji. Recenzja przygotowana jest w oparciu o uchwałę Rady Naukowej GIG-PIB z dnia 06 grudnia 2023 r. oraz Ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2023 poz. 742) z dnia 20 lipca 2018 r. Podstawę opracowania recenzji stanowi rozprawa doktorska stanowiąca opracowanie zwarte.

2. Ogólna ocena rozprawy

2.1 Zakres rozprawy

Przedłożoną do recenzji rozprawę doktorską stanowi cykl dziewięciu powiązanych tematycznie artykułów, opublikowanych w czasopismach naukowych, co zgodnie jest z Art. 187 ust. 3 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1668), który stanowi, iż: „**Rozprawę doktorską może stanowić praca pisemna, w tym monografia naukowa, zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych, praca projektowa, konstrukcyjna, technologiczna, wdrożeniowa lub artystyczna, a także samodzielna i wyodrębniona część pracy zbiorowej**”.

W bieżącym przypadku, przedmiotowe publikacje wyszczególnione w *Rozdziale 1* poświęcone są szerokopojętej problematyce zastosowania procesów fotokatalitycznych dla celów usuwania ze ścieków przemysłowych zanieczyszczeń, ze szczególnym uwzględnieniem barwników oraz pestycydów. Tytuł rozprawy doktorskiej odpowiada zakresowi merytorycznemu

publikacji, a jej całość dotyczy zagadnień mieszczących się w dyscyplinie inżynieria środowiska, górnictwo i energetyka.

Przedstawiona praca składa się z dwóch zasadniczych części. Pierwsza z nich, na którą składają się rozdziały (1-9) to stanowiący 73 strony autoreferat wprowadzający do cyklu publikacji, w którym Doktorant zwięźle prezentuje cel pracy, koncepcję badań, materiały i metody badawcze a także przedstawia uzyskane wyniki oraz wyjaśnia powody, dla których tę tematykę uczynił przedmiotem swojej pracy.

W rozdziale 2 pt. *Wprowadzenie* Autor charakteryzuje problem mikrozanieczyszczeń występujących w wodach (ściekach) odprowadzanych przez przemysł. Wskazuje m.in. na ograniczenia metod stosowanych do ich oczyszczania, w tym m.in. generowanie odpadów wymagających odpowiednich urządzeń dla ich utylizacji (w przypadku procesu koagulacji), czy potrzebę stosowania dodatkowych surowców w charakterze sorbentów (w przypadku procesów sorpcji) oraz konieczność ich późniejszego zagospodarowania. Na tle tych metod wskazuje na przewagi procesów zaawansowanego utleniania z wykorzystaniem światła (fotokatalizy) i określa aspekt utylitarny pracy, jakim jest zastosowanie zaproponowanych systemów zaawansowanego utleniania jako pierwszego etapu oczyszczania ścieków przed dalszym oczyszczeniem na membranach i zastosowaniem oczyszczonej wody dla celów elektrolizy ukierunkowanej na produkcję wodoru.

Rozdział 3 obejmuje prezentację *celu pracy i koncepcji badań*, które zaplanowano dla jego realizacji. Cel naukowy pracy stanowi ocena możliwości zastosowania substancji organicznych do aktywacji katalizatorów oraz utleniaczy do zaawansowanego utleniania mikrozanieczyszczeń. W tym rozdziale Autor wskazuje na wnioski płynące z dokonanego przeglądu literatury, zgodnie z którym wyzwaniem badawczym jest uzyskanie możliwości realizacji procesu fotokatalitycznego w warunkach światła widzialnego. Nowością jaką w swojej pracy proponuje p. Piotr Zawadzki jest modyfikacja tradycyjnego katalizatora wykonanego na bazie TiO_2 przy pomocy kwasów organicznych: bursztynowego i pirogronowego w celu umożliwienia jego aktywacji przy oświetleniu światłem widzialnym. W dotychczas rozpowszechnionych procesach fotokatalitycznych, w celu aktywacji utleniaczy takich jak np. nadsiarczan (PS) stosowane są przeważnie wysokoenergetyczne źródła światła. Propozycja Doktoranta polega na zastosowaniu dla celów aktywacji nietoksycznych związków takich jak glukoza czy sacharoza, właśnie w połączeniu ze światłem słonecznym, w efekcie oczekuje On m.in. wzrostu wydajności procesu i zmniejszenia jego energochłonności. Wśród elementów nowości w przedmiotowej pracy wymienić można: rozwój metody odzysku wody z zanieczyszczonych barwnikami wód zanieczyszczonych i ścieków wraz z metodą aktywacji katalizatorów i utleniaczy stosowanych w procesach fotokatalizy z utlenianiem nadsiarczanem sodu i zastosowanie nowych aktywatorów organicznych. Działania te ukierunkowano docelowo na zmniejszenie kosztów eksploatacyjnych procesów fotokatalitycznych oraz finalnie opracowanie metody mogącej znaleźć zastosowanie w przygotowaniu wody służącej produkcji wodoru poprzez elektrolizę. Badania Doktorant zaplanował z wykorzystaniem ścieków rzeczywistych, co odróżniać je ma od innych prac w tym zakresie, których autorzy wykorzystywali ścieki wytworzone „syntetycznie”.

Cel utylitarny pracy jest zatem jasno przedstawiony. Problem badawczy określono poprzez sformułowanie trzech pytań badawczych, jest on uściślony i skonkretyzowany. Postawiona hipoteza badawcza jest nowatorska, jasno i poprawnie sformułowana a także sprawdzalna. Przyjęty plan badań z punktu widzenia celu pracy oraz postawionej hipotezy uznają za wystarczający.

Tytuł kolejnego rozdziału, *Materiały i metody* zwiastuje jego zawartość. Jako modelowe zanieczyszczenia analizowane w pracy wskazano w nim barwniki takie jak błękit metylenowy oraz rodaminę a także pestycydy (reprezentowane przez chlorfenwinfos). Roztwory barwne przygotowano w całości na bazie wzorców, częściowo na bazie wzorców przygotowano także

roztwór ścieków przemysłowych do badań. Badania przeprowadzono z wykorzystaniem stanowiska badawczego, które zaprojektowano i wykonano na bazie autorskiego projektu. Zastosowane metody i procedury badawcze zostały szczegółowo opisane.

Rozdział *Wyniki badań i dyskusja* skonstruowano w formie przewodnika zawierającego krótkie streszczenie każdej z publikacji przedmiotowego cyklu, w *Podsumowaniu* Doktorant odniósł się do postawionego celu oraz hipotezy badawczej. W załącznikach ujęto: oświadczenie o współautorstwie (dot. publikacji [9]) oraz dane bibliometryczne (IF i punktację) dla objętych cyklem pozycji a także wykaz pozostałych publikacji Autora, które nie zostały objęte zakresem rozprawy.

Publikacje przedstawione do oceny ukazały się w latach 2019-2023 w zagranicznych czasopismach naukowych o wysokim i bardzo wysokim wskaźniku wpływu (IF). Należy podkreślić, że sumaryczny IF czasopism, w których zostały opublikowane prace wchodzące w skład powyższego cyklu wynosi 27,2 co uprawnia do stwierdzenia, że zarówno jakość wykonanych badań jak i poziom naukowy Doktoranta są wysokie. Zdecydowanego podkreślenia wymaga fakt, iż w większości publikacji (8 na 9 artykułów) Autor rozprawy jest jedynym autorem. Świadczy to o istotnej umiejętności samodzielnego planowania i wykonywania często złożonych eksperymentów badawczych, obróbki uzyskanych wyników oraz przygotowywania na ich bazie wartościowych publikacji naukowych.

Kompozycja całości pracy, na którą składają się omówione powyżej rozdziały jest przejrzysta i syntetyczna. Zaprezentowane w pracy publikacje dobrano w sposób przemyślany oraz trafny. Publikacja nr 1 zawiera wyniki badań, w których wykorzystano w charakterze aktywatora organicznego glukozę i sacharozę, w celu wzbudzenia nadsiarczanu sodu w obecności światła widzialnego. W badaniach potwierdzono oczekiwany efekt wpływu zastosowania nowych aktywatorów na stopień degradacji jednego z barwników oraz skrócenie czasu reakcji. Druga z publikacji skupia się na przetestowaniu sposobu preparatyki katalizatora wytworzonego z TiO_2 oraz rozważanych kwasów: bursztynowego i pirogronowego poprzez zmieszanie w odpowiednich proporcjach i niskotemperaturowe suszenie oraz efektywności tak wytworzonego katalizatora. Potwierdzono, że katalizator przygotowany w taki sposób pozwala na rozszerzenie zakresu absorpcji promieniowania w kierunku pasma widzialnego, dla tego celu zastosowano badania spektrofotometryczne. Trzeci z artykułów obejmuje wykorzystanie wspomaganie ultradźwiękowego dla dekoloryzacji barwników o wysokich stężeniach środowiskowych. Wśród zastosowanych technik badawczych znalazły się m.in. badania kinetyki reakcji oraz analiza widma absorpcyjnych. Czwarta i piąta pozycja cyklu obejmują badania rozkładu chlorfenwinfosu zawartego w ściekach komunalnych: w pierwszej z nich potwierdzono możliwość zastosowania proponowanych dodatków a w drugiej część badawcza dotyczyła już badań mineralizacji, oceny toksyczności roztworów poprocesowych oraz istotny element jakim jest określenie energochłonności procesu. Wyniki badań realizowanych wg własnej koncepcji porównano z wynikami uzyskanymi dla zastosowanego w tym samym celu „klasycznego” katalizatora na bazie TiO_2 oświetlonego promieniowaniem UV. Wykazano kilkakrotnie niższe zapotrzebowanie na energię w porównaniu do wariantu odniesienia.

Szósta i siódma publikacja mają charakter przeglądowy, prezentując obecną wiedzę z zakresu zastosowania organicznych promotorów przy świetle widzialnym. Szczególnie druga z prac jest bardzo obszerna, powołano się w niej na 221 odnośników literaturowych, w tym siedem prac własnych Autora. Ósma z cyklu publikacji dotyczy oceny możliwości degradacji barwników występujących w mieszaninach wieloskładnikowych, na przykładzie roztworu zawierającego błękit metylenowy oraz rodaminę. Autor odnosi się do wyników uzyskanych przez innych badaczy, m.in. stosujących metody elektrochemiczne czy fotokatalizę z wykorzystaniem UV-LED. Wskazuje na bardzo korzystne efekty własnego rozwiązania oraz towarzyszącą im niską energochłonność.

Ostatnia z publikacji cyklu (nr 9) nawiązuje do możliwości wykorzystania oczyszczonej z zanieczyszczeń wody w procesach elektrolizy, prezentując proces wyboru optymalnego systemu podczyszczania oczyszczonych ścieków komunalnych z wykorzystaniem procesów membranowych integrowanych z procesami fotokatalitycznymi. Zawarto w niej wyniki modelowania całego układu technologicznego, bazującego na ściekach komunalnych jako surowcu wejściowym.

Należy podkreślić, iż ujęte w cykl publikacji artykuły są bardzo obszerne, a zastosowane w nich zróżnicowane metody i techniki badawcze, często bardzo nowoczesne, uzupełnione wnikliwą dyskusją wyników badań potwierdzają wysokie umiejętności naukowe Doktoranta.

Ponieważ przedstawione w cyklu publikacji pozycje ukazały się w renomowanych międzynarodowych periodykach naukowych, sądzę że ich szczegółowa krytyczna analiza jest w tym przypadku nieuzasadniona. Manuskrypty kierowane do publikacji w czasopiśmie o tak wysokiej randze poddawane są szczegółowej analizie na poziomie wydawniczym (przez Wydawcę), a następnie zanonimizowanemu procesowi recenzji, w którym bierze udział kilku niezależnych recenzentów. Dokonują oni zwyczajowo bardzo krytycznej oceny przedłożonego materiału co ma na celu wychwycenie błędów i niedociągnięć, aby je przed publikacją finalnej wersji autor miał szansę poprawić czy usunąć. Można zatem założyć, iż stanowiący zawartość poszczególnych publikacji materiał był już poddany szczegółowej analizie i weryfikacji merytorycznej.

Podsumowując powyższe, stwierdzam że przedstawiony cykl publikacji został dobrany prawidłowo, przez co całościowy zakres pracy opisanej w poszczególnych pozycjach jest spójny i wyczerpujący.

2.2 Ocena prawidłowości wyboru tematu

W pracy doktorskiej skupiono się na doskonaleniu procesu oczyszczania ścieków i zanieczyszczonych barwnikami oraz pestycydami wód z wykorzystaniem fotokatalizy. Zarówno klasyczny proces fotokatalizy (wykorzystującej katalizator na bazie TiO_2) jak również procesy, w których katalizator jest modyfikowany za pomocą różnych związków chemicznych pozostają wciąż w polu zainteresowań badawczy krajowych i zagranicznych. Dodatkowo, zarówno z punktu widzenia perspektyw stojących przed gospodarką o zamkniętym obiegu (której elementem jest odzysk wody ze ścieków i wód zanieczyszczonych) jak również z punktu widzenia rosnącego zapotrzebowania na wodę zasilającą elektrolizery produkujące wodór, problematyka którą w swej pracy zajął się p. Piotr Zawadzki cieszy i cieszyć się będzie wciąż dużym zainteresowaniem nie tylko naukowców ale i praktyków. Biorąc to pod uwagę należy stwierdzić, że przedmiot rozważań został wybrany prawidłowo i ma on znaczącą perspektywę zarówno badawczą jak i wdrożeniową.

2.3 Prawidłowość rozważań, uzyskanych wyników i wniosków oraz uwagi krytyczne

Treść rozprawy dowodzi, że Doktorant bardzo dobrze znajduje się w przedmiotowej problematyce. Nie stwierdzam w tym zakresie żadnych uchybień i oceniam Jego znajomość przedmiotu zagadnienia - w tym przygotowanie zawodowe i naukowe – bardzo pozytywnie.

Przyczynę do podjęcia pogłębionej dyskusji naukowej stanowią natomiast zagadnienia, które zamieszczam poniżej, z prośbą o odniesienie się do nich w trakcie obrony pracy:

- 1) czy ścieki „rzeczywiste”, które były zgodnie z intencją Autora dla celów badań „wzbogacone” dodatkowym wzorcem zanieczyszczenia, które nie było w nich pierwotnie obecne (str. 25) można faktycznie uznać za rzeczywiste?
- 2) czy wartość zużycia energii elektrycznej podczas dekoloryzacji barwników i pestycydu oszacowana na podstawie zależności (10) odpowiada całkowitemu zużyciu energii

związanemu z badanym procesem? W szczególności, czy ta wartość ta obejmuje całkowite zużycie energii przez wszystkie elementy stanowiska badawczego (rys. 1, str. 27) – w tym mieszadło magnetyczne?

- 3) w oznaczeniu wzoru (11) na str. 31 określenie zmiennej P jako „mocy elektrycznej lampy” w miejsce „mocy elektrycznej pobieranej przez lampę” byłoby bardziej poprawne.
- 4) autorzy publikacji „*Is methylene blue an appropriate substrate for a photocatalytic activity test? A study with visible-light responsive titania*” (2016; Chemical Physics Letters, 429(4-6), 606-610; Yan Xiaoli; Ohno Teruhisa; Nishijima Kazumoto; Abe Ryu; Ohtani Bunsho) wskazują na ograniczenia związane z zastosowaniem barwników (w tym błękitu metylenowego). Proszę o skomentowanie tych wątpliwości w kontekście prowadzenia własnych eksperymentów badawczych właśnie z wykorzystaniem błękitu metylenowego jako substancji odniesienia;
- 5) zastosowanie źródeł światła bazujących na technologii LED cechuje się niższą energochłonnością w porównaniu do „klasycznego” oświetlenia. Wprawdzie Autor odnosi się do porównania uzyskanych przez siebie wyników do procesów wykorzystujących m.in. LED-y (str. 45) ale jedynie w odniesieniu do oczyszczania mieszanin wielobarwnych. Czy uzyskane w tym wariacie wnioski (dotyczące znacznego zmniejszenia energochłonności) można rozszerzyć na inne badane warianty, w których zastosowanie LED także byłoby możliwe?
- 6) jakie wyzwania stoją zdaniem Autora przed dalszym rozwojem badanych procesów oraz ich praktycznym wdrożeniem, co wiąże się z podnoszeniem poziomu gotowości technologicznej, w tym dyspozycyjności instalacji przemysłowej?
- 7) czy można oszacować długoterminową wydajność i energochłonność procesu realizowanego wg własnych założeń i koncepcji Doktoranta, m.in. w kontekście redukcji spadku skuteczności działania katalizatora oraz prawdopodobnego, konsekwentnego wzrostu energochłonności procesu wiążącego się ze wzrostem czasu potrzebnego na oczyszczenie ścieków/wód zabarwionych?

3. Wnioski końcowe

Planując i realizując bardzo szeroki zakres badań eksperymentalnych i analitycznych uzyskał całościowy materiał służący ocenie możliwości zastosowania nowych rozwiązań dla procesu fotokatalitycznego oczyszczania ścieków i wód zanieczyszczonych.

Zakres zrealizowanych prac stanowi Jego oryginalny dorobek a wyniki uzyskane w trakcie realizacji pracy dostarczają oprócz zasygnalizowania elementów naukowych ważnych wniosków użytecznych, są one przez to cenne z praktycznego punktu widzenia.

Podsumowując powyższe, stwierdzam co następuje:

- 1) Na podstawie przedstawionej mi do recenzji rozprawy doktorskiej, biorąc pod uwagę przedstawione wcześniej uwagi i spostrzeżenia stwierdzam, że przedstawiona przez Pana mgr inż. Piotra Zawadzkiego rozprawa pt. „*Zastosowanie procesów zaawansowanego utleniania w świetle widzialnym do oczyszczania ścieków zawierających mikrozanieczyszczenia*” spełnia w całości określone w Art. 13.1 przywołanej w pkt. 1 Ustawy warunki i wymagania stawiane rozprawom doktorskim.
- 2) Rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Doktoranta w dyscyplinie naukowej inżynieria środowiska,

górnictwo i energetyka; dowodzi także Jego umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, w tym planowania i realizacji bardzo szerokiego zakresu badań eksperymentalnych, dyskusji oraz interpretacji uzyskanych wyników.

- 3) Praca posiada bardzo wartościowe aspekty użytkowe, osiągnięte wyniki mogą być przydatne oraz dalej rozwijane dla celów zastosowań w sektorze inżynierii środowiska i gospodarki wodami.

Wobec powyższych faktów wnioskuję do Wysokiej Rady Naukowej GIG-PIB o dopuszczenie Pana mgr inż. Piotra Zawadzkiego do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora.

Dodatkowo, wnoszę o uznanie rozprawy za wyróżniającą się, przy następującym uzasadnieniu:

- praca posiada bardzo wartościowe elementy nowości naukowej i ma charakter użytkowy;
- zakres przeprowadzonych badań jest bardzo kompleksowy, uzyskane wyniki są bardzo obszerne i merytorycznie zróżnicowane;
- łączny współczynnik oddziaływania 9-ciu publikacji objętych zakresem cyklu publikacji jest wysoki i wynosi 27,2;
- analiza całościowa dorobku (łącznie z przedstawionymi w pracy publikacjami nieobjętymi zakresem przedmiotowego cyklu) wskazuje na wyjątkową na tym etapie rozwoju naukowego samodzielność naukowo – badawczą i publikacyjną Doktoranta;

ponadto:

- Doktorant może pochwalić się wskaźnikiem Indeksu Hirsch'a na poziomie 6, co jest wartością bardzo korzystną dla osoby zwyczajowo ubiegającej się o stopień doktora;
- liczba publikacji, których Doktorant jest autorem i indeksowanych w bazie WoS przekracza na dzień sporządzenia recenzji 16 co jest wartością wysoką dla osoby na tym etapie kariery naukowej;
- sumaryczna liczba cytowań wszystkich indeksowanych publikacji, których Doktorant jest autorem czy współautorem przekracza 80, co także zasługuje na bardzo podkreślenie i uznanie;
- w ponad 40% publikacji wszystkich publikacji ujętych w bazie W-o-S Doktorant jest pierwszym a w przypadku ponad 45% jedynym autorem.